

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות השי"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

אור בסכך

(י"ח א') אמר אביי: אוויר שלושה, בסוכה גדולה ומיעוטו, בין בקנים (כשרים) בין בשיפודין (הפסולים) הוי מיעוט (להכשיר את הסוכה). בסוכה קטנה (שבעה על שבעה טפחים), בקנים הוי מיעוט, בשיפודין לא הוי מיעוט (היות שנשאר פחות משיעור הכשר סוכה).

והני מילי (שאויר פחות משלושה לבוד, ואינו פוסל בסוכה) מן הצד, אבל באמצע (אויר בפחות מג' שלא בסמוך לדופן), פליגי בה רב אחא ורבינא:
חד אמר: יש לבוד באמצע.
וחד אמר: אין לבוד באמצע.¹

שיטות הראשונים

לבוד באמצע: כתבו רי"ף ורא"ש, והלכתא יש לבוד באמצע, דקיי"ל (פסחים ע"ד ב', חולין צ"ג ב') דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא, רב אחא לחומרא ורבינא לקולא, והלכתא כרבינא לקולא. וכן פסק הרמב"ם. וכן פסק השו"ע.²

אויר וסכך פסול הפוסלים סוכה: כתב הרא"ש, דהא דאויר פוסל בג' וסכך פסול פוסל בארבעה, היינו דווקא שהפסיק סוכה לשתיים, ולא נשאר שיעור הכשר סוכה עם דפנות במקום אחד;³ אבל אם נשאר שיעור סוכה במקום אחד, המקום ההוא כשר.⁴ וכן פסק הרמ"א.⁵

שני סככים פסולים ואויר ביניהם: כתב הרא"ש, ואם יש סכך פסול שני טפחים, וסכך פסול שני טפחים, ואויר פחות משלושה מפסיק, יש להסתפק אם שני הפסולין מצטרפין לפסול את הסוכה.⁶ והביאו השו"ע.⁷ וכתב עוד הרא"ש, ומיהו אם אין בפסולין ד' ואויר פחות מג' מפסיק, אין האויר משלימו לד', שנאמר שיהא חשוב כסתום מחמת לבוד, דלא אמרינן לבוד להחמיר.

¹ כתבו תוספות (ד"ה אין לבוד באמצע): וא"ת אם אין לבוד באמצע א"כ צלחה מרובה מחמתה תיפסל עד שתהא מכוסה יפה ומעובה כמין בית, שלא יהא בה נקב? לאו פרכא היא. דהכא מיירי כשהאויר מהלך על פני כולה, ובסיכוך נחלקו לשניים. וראה להלן.

² או"ח תרלבב. מקורות: רמב"ם (הל' סוכה ה.כ). רא"ש (סי' לג).

³ כגון שמתחיל מדופן האמצעי (בסוכה שיש בה ג' דפנות), ומהלך על פני כל הסוכה עד הפתח דהשתא חוצץ האויר או הפסול בין הכשר לכשר, ולא נשאר לכל צד כי אם שתי דפנות. רא"ש.

⁴ כגון אם מתחיל מן הדופן שבצד זה, ומהלך לדופן שכנגדו, אם נשאר מן הכשר לצד דופן האמצעי כדי הכשר סוכה, כשרה, דהא אית לה ג' דפנות. וצד שמעבר אצל הפתח פסול, אם יש אויר מפסיק. ואם סכך פסול מפסיק, ונשאר אצל הפתח הכשר סוכה, ופחות מד' עד הדופן האמצעי, הכל כשר. רא"ש.

⁵ או"ח תרלבב. מקורות: רמב"ם (הל' סוכה ה.כ). רא"ש (סי' לג).

⁶ מי אמרינן כיון דאויר מפסיק ביניהם לא מצטרפין, או דלמא כיון דאין באויר ג' מצטרפין. רא"ש.

⁷ או"ח תרלבב. מקורות: רא"ש (סי' לג).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרלב)

- ב. ואויר, בין בגדולה בין בקטנה שוים, דבין באמצע בין מן הצד בג' טפחים פסולה, בפחות מג' פשרה, ומצטרף להשלים הסכה ואין ישנים תחתיו. **הגה:** ודוקא שהולף על פני כל הסכה (רבי ירוחם נ"ח ח"א), או שיש בו כדי לעמד ראשו ורבו; אבל בלא"ה מתר, דהא אין סכה שאין בה נקבים (ר"ן ספ"ק). והא דסקה פסול פוסל בד', ואויר בג', הינו דוקא שהפסיק הסכה לשתיים ולא נשאר שעור הכשר סכה עם דפנות במקום אחד; אבל אם נשאר שעור סכה במקום אחד, המקום הוא כשר, ואף שמבחוץ אם מחבר לו מן הצדדים (טור).
- ג. סכה פסול פחות מארבעה, ואויר אצלו פחות משלשה, אין מצטרפים לפסל; הילכך אם אויר שלשה במקום אחד, אפלו מעטו בסכה פסול, כשר; והני מלי בסכה גדולה, אבל בקטנה שאין בה אלא שבועה על שבועה, אם יש בין שניהם שלשה טפחים מצטרפים לפסל.
- ד. אם יש סכה פסול ב' טפחים, ועוד סכה פסול ב' טפחים, ואויר פחות משלשה מפסיק ביניהם, יש להסתפק אם שני הפסולים מצטרפין לפסל הסכה.

סיכך על גבי אכסדרה

(י"ח א') אתמר, סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין, כשרה.

שאין לה פצימין - אביי אמר: כשרה. ורבא אמר: פסולה.

אביי אמר כשרה, אמרינן: פי תקרה יורד וסותם.

(י"ח ב') רבא אמר פסולה: לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם.

א"ל רבא לאביי: לדידך דאמרת פי תקרה יורד וסותם, אפילו הפחית דופן אמצעי!

אמר ליה: מודינא לך בההיא, דהוה ליה כמבוי המפולש.

לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב ושמואל קמיפלגי, דאתמר: אכסדרה בבקעה, רב אמר: מותר לטלטל בכולו, דאמרינן פי תקרה יורד וסותם. ושמואל אמר: אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות, דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם.

אליבא דשמואל כולי עלמא לא פליגי⁸:

(י"ט א') כי פליגי אליבא דרב. אביי כרב. ורבא אמר לך: עד כאן לא אמר רב התם אלא דמחיצות לאכסדרה הוא דעבידי⁹; אבל הכא דלאו להכי עבידי, לא.

⁸ דרבא לחודיה הוא דאמר כשמואל. ואביי אינו יכול להעמיד דבריו כשמואל, ואליבא דשמואל לא פליגי אביי למימר כשרה; דמה לענין שבת דמחיצות פי תקרה לחלל אכסדרה עבידי, שהתקרה לצורך אכסדרה נעשית, לא שרי להו שמואל בסתימת פי תקרה, כל שכן לענין סוכה, שלא לשם סוכה נעשה, שהרי חוץ לחללה של אכסדרה היא נעשית, ומחיצות לצורך תוכן עשויה, ולא לצורך חוצה להן. רש"י.

⁹ דמחיצות פי תקרה זה לשם אכסדרה נעשה להיות לו מחיצה לחלל זה, אבל לא להיות מחיצה לאויר שחוצה להן. ואילו מחיצה מעלייתא היא, הוה סמיכין עלה. אבל לאכשורה על ידי גוד אחית, לא; דכי אגמריה רחמנא למשה לגוד אחית, במחיצה העשויה לחלל

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

בסורא מתני להא שמעתא בהאי לישנא.

בפומבדיתא מתני: סיכך על גבי אכסדרה שאין לה פצימין, דברי הכל פסולה.

יש לה פצימין, אביי אמר: כשרה, רבא אמר: פסולה.

אביי אמר: כשרה, אמרינן לבוד.

רבא אמר: פסולה, לא אמרינן לבוד.

והלכתא כלישנא קמא.

רב אשי אשכחיה לרב כהנא דקא מסכך על גבי אכסדרה שאין לה פצימין. אמר ליה: לא סבר מר הא דאמר רבא: יש לה פצימין כשרה, אין לה פצימין פסולה?! אחוי ליה נראה מבפנים ושווה מבחוץ. אי נמי, נראה מבחוץ ושווה מבפנים.

דאתמר, נראה מבחוץ ושווה מבפנים, נידון משום לחי, ולחי היינו פצימין.

שיטות הראשונים

סיכך על גבי אכסדרה שאין לה פצימין: לפי רש"י מדובר באכסדרה שבפני בתים, וחצר לפניה, וסיכך באוירה של חצר. ואין לסוכה מחיצות כלל. לפי תוספות, מדובר שיש לחצר שתי דפנות שלמות, ודווקא כמין גאם. ולפי רי"ף ורמב"ם מדובר בסוכה העשויה כמבוי. וכשארין לאכסדרה פצימין, פסולה, כדעת רבא.¹⁰

אכסדרה שיש לה פצימין: למסקנה, כשיש לה פצימין, כשרה. רש"י פירש, שלצד הסוכה יש לאכסדרה עמודים, וביניהם פחות משלושה טפחים, וכשרה, דאמרינן בהו לבוד.¹¹ ור"ן בביאור דברי הרי"ף, וריטב"א ביארו, דלאו בפצימין סמוכין פחות משלושה עסקינן, אלא שיש לה פצימין באותו רוח שלישי, אחד מכאן ואחד מכאן, דכיון שיש לה פצימין, אמרינן פי תקרה יורד וסותם על ידי הפצימין. והשו"ע פסק כרי"ף. והרמ"א חשש לתוספות.¹²

נראה מבחוץ ושווה מבפנים: אמרינן, אחוי ליה וכו' דאתמר, נראה מבחוץ ושווה מבפנים, נידון משום לחי, ולחי היינו פצימין. והקשה הרא"ש, מה ענין מבוי לסוכה?¹³ ותיירץ, דמיירי כשעשה צורת הפתח לדופן השלישית, ורב כהנא דהכא

שלה אגמריה, ולא לחוצה לה. ומיהו, היכא דיש לה פצימין, אף על גב דלגוואי עבידן, לבוד בפחות משלושה כמחיצה סתומה היא. רש"י.

¹⁰ ראה להלן. מקורות: רי"ף (ט א בדפיו). תוספות (י"ח א', ד"ה סיכך). רמב"ם (הל' סוכה ד, ח-ט; ראה מגיד משנה).

¹¹ וכתב הריטב"א, ואינו נכון! דהא לבוד הלכתא גמירי לה ולא פליג עלה רבא. ותו, דהיכי אמרינן לקמן אחוי ליה נראה מבפנים ושווה מבחוץ, דהא כיון שהפצימין באמצע נראין יפה מבפנים ומבחוץ.

¹² או"ח תרלח, (ומשנ"ב ס"ק לז). וכתב המשנ"ב, אע"פ שבסוכה אחרת העשויה כמבוי אמרינן (תרלג), דצריך פס ד' ומשהו, כאן די בפצימין, דאמרינן פי תקרה יורד וסותם. ופצימין אלו אף על פי שאינם נראים בפנים לעומד בסוכה אלא לעומד חוצה לה, וגם לא נעשו לכתחלה בשביל מחיצת הסוכה, מכל מקום מועילים. ועל זה כתב רמ"א שאחרים חולקין, כיון ששתי הדפנות אינן מחוברות כמין גאם. וכשמחוברות, מהני פצימין טפח, אם היה סמוך ברוח השלישית לתקרת האכסדרה, דאמרינן פי תקרה של האכסדרה יורד וסותם. מקורות: ריטב"א (י"ח א', ד"ה אתמר). ר"ן (ט א ברי"ף, ד"ה ושווה מבפנים).

¹³ במבוי איכא ג' מחיצות, ולא בעינן לחי אלא להיכרא בעלמא, הלכך סגי בנראה מבחוץ ושווה מבפנים, דבהיכרא כל דהו סגי; אבל

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

לטעמיה, דאמר לעיל (ז' א') וצריכא נמי צורת הפתח.¹⁴ אי נמי, דהכא נמי מועילות המחיצות מדאורייתא¹⁵.
אכסדרה בבקעה: הלכה כרב שמותר לטלטל בכולה. רש"י פירש דפליגי באכסדרה פרוצה מארבע רוחותיה. ודעת רבינו
חננאל, רי"ף, ורמב"ם, דפלוגתייהו דוקא כשיש ג' מחיצות שלימות, ואנו דנים על רוח רביעית. ודעת ר"ת, הרשב"א,
והרא"ש, דבשתי מחיצות נמי מהני פי תקרה לרב. ודוקא כששתי המחיצות מחוברות, משא"כ אם הן מפולשות.¹⁷
והשו"ע פסק כרי"ף ורמב"ם. והרמ"א כתב דעת רבינו תם והרא"ש.¹⁸

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרל)

ח. סָכָה עַל גְּבֵי אַכְסָדְרָה שֵׁישׁ לָהּ פְּצִימִין, בֵּין שְׁהִי נְרָאִים מִבְּפָנִים וְאִין נְרָאִין מִבְּחוּץ, בֵּין שְׁהִי נְרָאִים מִבְּחוּץ וְאִין
נְרָאִים מִבְּפָנִים, כְּשֶׁרָה; לֹא הִי לָהּ פְּצִימִין, פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סָכָה הַעֲשׂוּיָה כְּמַבּוּי, שְׁהִי אִין לָהּ אֶלָּא ב' צְדֵי
הָאֶכְסָדְרָה, וְאִמְצַע הָאֶכְסָדְרָה אִין בּוֹ כְּתֵל, וְשִׁכְנָגְדוֹ אִין לּוֹ פְּצִימִין (פְּצִים פְּרוּשׁ לְחֵי וּמִזֹּזָה) (כָּל זֶה הוּא לְשׁוֹן הַרְמָב"ם, אֲבָל
אַחֲרִים חוֹלְקִין; וְלִכְּן אִין לְעֲשׂוֹת סָכָה בְּכֵהָאִי גֻּנְא).

(או"ח, הלכות שבת, סימן שסא)

ב. חָצַר שֶׁנִּפְרָצָה בְּמַלּוּאָה... אֲבָל פְּרָצָה שְׂאִינָה בְּקֶרֶן זְוִית, אֲמַרִּין בָּהּ: פִּי תִקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתָם אֶפְלוּ בְּיֹתֵר מֵעֶשֶׂר, וְהוּא
שְׂלֵא יֵהָא פִּי תִקְרָה מְשֻׁפֵּעַ דְּלִיכָא פָּה. הַגָּה: ... וְאִמְרִין פִּי תִקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתָם אֶפְלוּ בְּב' מַחְצוֹת, אִם יֵשׁ כָּאֵן שְׁתֵּי מַחְצוֹת שְׁלֵמוֹת
דְּבוֹקוֹת זוּ בְּזוּ; אֲבָל זוּ כְּנָגְדוֹ זוּ לֹא (טור).

בסוכה דופן שלישי צריך להיות ליושבי בסוכה כמו שתי הדפנות! וכי תימא דאמרינן מיגו דמהני לשבת מהני נמי לסוכה, לאו מילתא
היא דלא אמרינן מיגו מדרבנן לדאורייתא! ועוד, וכי לא עשה סוכה זו אלא לשבת של ימי הסוכה?! רא"ש.
¹⁴ וכיון דהוה ליה צורת הפתח, מדאורייתא סגי לה בהכי, דבכל מקום צורת הפתח חשיב כמחיצה, ולא בעי טפח שוחק אלא מדרבנן.
הלכך מהני ליה נראה מבחוץ, מיגו דמהני לענין שבת, מהני הכא כל שבעת ימי הסוכה. רא"ש.
¹⁵ דהא דאמר רבא דלא מהני פי תקרה כיון דמחיצות לגואי עבידין ולא לבראי, היינו מדרבנן בעלמא. הלכך לענין טפח שוחק, מהני
נראה מבחוץ. רא"ש.
¹⁶ והמשנ"ב (תרלח, ס"ק לז) הביא דברי הרא"ש להלכה, וכתב, ומיהו ברא"ש משמע דבעי נמי צורת הפתח (גם כשהדפנות מחוברות
כמין גאם). וכתב הב"ח דהיינו דוקא בנראה הפצימין בחוץ ושוה מבפנים; אבל נראה בפנים ושוה בחוץ, לא בעי צורת הפתח. והמג"א
מפקפק על זה, ומשמע דדעתו דלהרא"ש צריך בכל גווני צוה"פ, ולא אמרינן בזה פי תקרה יורד וסותם, דתקרת האכסדרה לצורך
עצמו עבידי ולא לצורך סוכה. מקורות: רא"ש (סי' לד).
¹⁷ ונחלקו הראשונים הנ"ל גם בגירסת הגמרא וגם בפירושה. ראה באריכות בדבריהם. מקורות: רש"י (עירובין צ"ד ב', ד"ה כ; ד"ה אבל).
רמב"ם (שבת יז, לה). תוספות (סוכה י"ח ב', ד"ה אכסדרה). רשב"א (עירובין כ"ה א', ד"ה אכסדרה). רא"ש (עירובין פ"ט, סי' ג). ריטב"א
(עירובין צ"ד ב', ד"ה ופרכין דגבי בית). ראה ר"ן (עירובין כ"ה א', ד"ה אכסדרה).
¹⁸ או"ח שסאב (כן ביאר הגר"א, ס"ק טז, שהשו"ע פסק כרי"ף ורמב"ם. ובדעת הרמ"א, עיין ביה"ל, שכתב: ואולי דדעת הרמ"א רק
להכניס דעה זו בתוך הי"א, אבל לא להחליט כדבריו). ע"פ ב"י (או"ח שסאב), וביה"ל (ד"ה ואמרינן פי תקרה). מקורות: רשב"א
(עבוה"ק, בית נתיבות, גג). רא"ש (עירובין פ"ט, סי' ג). רמב"ם (הל' שבת יז, לה). וראה ביתר הרחבה מש"כ ב"נתיבי הלכה" עירובין,
צ"ד ב', סוגיית 'אכסדרה בבקעה'.